

ПОДУНАВКА

Брой 23.

У Земуну 5. Августа 1856.

Година I.

Овај лист излази сваке Суботе, а цена му 6 на годину 4 форинта, на полу године 2 форинта ср. без поштарине; поштанска такса износи на 6 месецјих 30 кр. ср. Пренумерирати се може у Аустрији код сваке поште или познати наши скупитеља или управо код издавачеља у плаћенимъ писмама, а у Кнежевини Србије у главној књижари Велимира Валожића у Београду. За огласе плаћа се за редъ 3 кр. ср.

Црвена маска.

(Преводъ.)

I. ДВОГУБА МРЗОСТЬ.

Премда е већ 250 година протекло, како се историја ова догодила, опетъ е она и данъ данасъ у Млѣткама у спомену остала; еръ скоро свако вече јавни певачи по улицама приповедају сакупљенимъ скитницама и просијацима грозну ову драму, о којој ћемо овде говорити.

Године 16 . . Млѣтке су биле цветајућа република, ако се именовъ овимъ, кое слободу а често и разузданостъ означава, она држава назвати може, кое су грађани у робству и рођени и живили и умрли.

Свуда е ужасъ и стра владао, еръ пилди у Млѣткама места не было, гди бы грађани одъ шпиона сигурни были. Буде ли кои обтуженъ, то ће га зацело смртъ или робство у прегрднимъ тавницама постићи, но е и одъ саме смрти криѣ и горе. Отацъ не у рођеномъ сину поверења имао, мужъ е одъ свое жене стрепио, братъ е на брата подозревао! Плашња ова нимало не претерана, кадъ помислимо, да е саветъ у свакој скоро фамилии по едногъ тайногъ шпиона имао.

Кадъ ово обште презанѣ видимо, помислили бы, да овде свакиј о себи мисли и баръ лично еданъ на

другогъ немрзи, почемъ е савъ светъ нѣовъ обштимъ неповеренѣмъ и тайномъ мрзости покривенъ. Но мы бы се яко у томе преварили.

Два човека врло разногъ стања навукла су на себе проклетство одъ грађана. Првѣй се звао Камилло Кавалканти, млѣтчкии благородникъ, а другѣй Бепо Конти, иначе збогъ свое крвожедности Сатана названъ, проглашении разбойникъ.

Камилло е кавалерски изгледао, 25 година старъ, високъ, витакъ и плавъ. Нико одъ нѣга не величественѣй одъ кадѣфе огртачъ са широкимъ рукавима имао, нико племенитѣй изгледаъ. — Савъ спољашнии изгледаъ одъ пете до главе био му е обманливъ.

Но као што отровно дрво изреднимъ спољашнимъ изгледомъ смртоноснии отровъ покрива, тако е и обманливѣй изгледаъ Камилловъ покривао нѣгову покварену душу и срце, кое е свима неваљалствама ода но было; као: подлости, рашкоштву, неваљалству, шта више и страу; еръ опъ е у Млѣткама, гди е смелостъ обична стваръ была, за страшливца сматранъ!

Кавалканти био е одъ најзнаменитѣе фамилие у Републики. Одъ нѣгове фамилие био е еданъ и дуждъ, а и самогъ тадашнѣмъ дужду био е сродникъ. Нѣговъ давно умрлии отацъ оставио му е силно имањъ,

ков е онъ све распуќао; едну часть съ најгоримъ женскињама мѣтачкимъ, а другу у пѣнству, играно и разнимъ неваљалимъ и порочнимъ дѣлѣма.

Почемъ смо најзнаменитѣ черте характера омрзнутогъ Камилла описали, то ћемо садъ на оногъ човека прећи, кои е такође кодъ грађана омраженъ и кои се као саперникъ пѣговъ сматра.

У то време, кадъ се догађаи овај збыо, и у тај часъ, кадъ е сунце иза тиролски Алпа зашло, иђаше преко пѣце светогъ Марка некиј човекъ и стаде башъ кодъ голиатски степеня, кои вођаху горе у палату, и за мѣколико сатѣй наслонѣвъ недвижимъ оста.

Овај човекъ имађаше одирлике 30 година. Нѣгове благородне и правилне, али бледе черте лица издавале су га за смелогъ и одважногъ. У погледу овогъ човека ништа нѣ особито было; чимъ се онъ палати приближи, побеже одтудъ гомила людѣй, као одъ неке куге, и место празно остане.

Јавни певачи и стихотворци, далматински војници, матрози, калуђери, чивути, разпуштене женске насданпутъ се одтудъ уклоне, и тишина е владала садъ овде, гди е мало пре највећа ларма и вика была.

После некогъ времена ћутећи приближе се овомъ непознатомъ неки кавалѣри, заогрнути чакъ преко очѣю и за болю сигурность съ маскомъ одъ црне кадѣфе на лицу, проговоре неколико речѣй съ нѣмѣ лагано, пруже му у руке кесу съ повцима, и удале се брзо, предосторожно обзирући се, да ѣймъ небы ко' слѣдовао, или ѣй ко' познао.

Сутра данъ нађу у каналѣма мртва тела, која су веђъ познатимъ са три стране оштримъ мачемъ избодена; рибари пакъ између себе говорау:

„Сатана е поћасъ добре новце заслужио!“

Тай е дакле непознатыи быо разбойникъ Ренцо Сатана!

II. ОБЕ ЖЕНСКЕ.

После жаркогъ сунца у Итали слѣдуе у вече тихѣй ладный ветрићъ одъ ядранскогъ мора. Илядама чамаца плове по каналѣма и идукое у Фузину, кое у оближѣ острове. По оногъ пакъ каналу, кои се съ пѣцомъ светогъ Марка граничи, неброене су красне лађице пловиле, на којма су се црномачасте мѣтчанке налазиле. Лепотице ове умилно се смешиле у мимопролазеню и одпоздравляле любкимъ погледомъ роскошной и благородной господи, која су на чамциња унакрестъ пловиле.

Међу овима последнимъ быо е и Камилло. Онъ е быо у црној лађици, која е сва изрезана и погдигди позлаћена. Шестъ арапа е на весла было. Велики сребрни прстени светлили су се око врата, а тако исто и на пѣовимъ рукама и ногама. Камилло нѣ седѣо. Немарљиво и гордо наслонѣо се на лепо изрезанныи на предной части лађице лабудовъ вратъ; а завѣса съ обе стране лађице сабрана су была. У левой руци држао е гитаръ, а десномъ се играо съ маскомъ одъ кадѣфе, која е на огртачу о дугмету висила.

Мало далѣ одъ грофа Камилла седѣо е некиј младѣићъ, кога по одеѣу познати можемо, будући е оне пете бое было као арапа, да е пѣму подчинѣвъ, и као привилегиратыи любимаць домашѣй быо. Овај мла-

дићъ звао се Грицо. Онъ е быо послужитель, повереникъ и помагачъ Камилла Кавалкантѣя.

Читавъ сатъ лађица е по каналу унакрестъ пловѣла; кадъ Камилло, кои е досадъ непрестано ћутао, подигне главу и рекне:

„Грицо!“

„Господине!“ одговори служитель и војнички метне руку на капу.

„У пристаниште!“

Грицо заповеди арапѣма, кои ћутећи окрену лађицу и упуте се пристаништу.

Кадъ су изъ канала изишли, дођу до неки степеня, кои су на суво водили и предъ којма су чамци стаяли, кои се подъ кирѣю даю. Место е ово было сасвимъ пусто; но на последѣмъ степеню стаяла е нека девойчица, која е по свой прилици какавъ враћаюћѣй се чамаць изчекивала.

Премда просто обучена, опетъ е девойчица ова одвећъ любко изгледала. Имала е долно пократку аљѣину загасите бое и црнъ огртачъ, кои е тако пространъ быо, да е по околностѣма и лице покрити могла; премда га е у овомъ магновенио посувратила. Красна коса и дражестно пѣио лице было е мамакъ за мимопролазеће.

Камилло е имао у томе доста искуства, та зато е и дао служителю знакъ, да лакше возе. Кадъ су покрай степеня прошли зовне Грица къ себи и упыта га:

„Бси ли видѣо опу девойчицу?“

„Бсамъ, господине.“

„Бл' да е лепа?“

„Обчараваюћа, господине.“

„Познаешъ ли ты ѣю?“

„О господине! Я све лакомислене девойчице у нашой вароши поименце познаемъ; што се пакъ честны' дама тиче, то е друга стваръ! Ако господинъ грофъ жели за то лепо детенце дознати, то нека ми само едну речъ каже — па данасъ ће на вече све готово бити!“

„Мени е готово сведно! Но чини што ти драго!“

Грицо рекне арапѣма неколико речѣй, кои одма лађицу окрену и за неколико минута до степеня дођу, на којма е ѣоштъ девойчица стаяла. Грицо изъ лађице изађе, удале се одъ обале и изгуби се у великой гомили людѣй, кои су туда одали; но никако нѣ изъ вида девойчицу испуштао, која е мирно и безбрижно на обали стаяла, као яребница, која и песаѣ е кобцу.

„Къ палати Форнасари!“ рекне Камилло, пошто е изблѣже болѣ измерѣо прекрасне черте мале ове Мѣтчанке и дивѣо ѣой се, будући е месецомъ осветлѣна као мраморна статуа изгледала.

Лађица као стрела на опредѣлено место одповѣ.

„Невайте!“ рекне Камилло. Веслари сѣдине гласове и милозвучно стану певати свѣма омиљѣне рибарске песме; одъ ове чаровне хармонѣе особито у вече на тихомъ мору ништа лепшегъ на свету нема.

Докъ су они овако певали, пловѣла е лађица крозь многе пусте канале. Насданпутъ стану предъ едну лепогъ изгледа палату. Свуда е тишина была, само се на едномъ прозору у првомъ спрату нека светлостъ указивала.

Камилло узме гитаръ и одпева пайлепшу одъ любавны песама, којма Талиянци веома изобилую.

Гласъ Камилловъ былъ е прятанъ; зато при шестој строфи изчезне светлостъ на прозору и мала бела ручица подигне капакъ; но чимъ певача позна, спусти опетъ капакъ. Ако та ручица и није прозоръ збогъ глѣва затворила, опетъ се могло неко живо узбуђење нестрпелivosti приметити.

Камилло одпева јошъ две или три строфе; но бојећи се, да пебы на ладномъ вечерњемъ воздуху назабао, а можда и изъ другогъ узрока, заповеди арапима, да кући возе.

Текъ што кући дође, обуче другу богато-украшену аљину, наслони се на диванъ и узме лимуну. У тай паръ лупне неко на врата.

„Слободна!“ повиче онъ. „О, ты си Грицо!“

„Ј самъ, господине.“

„Па еси л' што докучио?“

„Е самъ, и то много.“

„Како се зове она девојчица?“

„Пепига.“

„Колико има година?“

„Седнаестъ.“

„Гди живи?“

„Близу цркве пресвете дѣве Маріе.“

„Шта се говори о њој?“

„Добродѣтелна е и честна као покойна Гризелда моя госпођа. Живи сама съ отцемъ, кои е узетъ и слепъ. Она га добро надгледа и негуе; изъ куће врло редко излази, и велико е чудо да смо емы вечерасъ сусрели. У осталомъ има, као што кажу, любезника, кои ће е узети.“

„Безъ сумњѣ какавъ корманошъ или рибаръ.“

„То се незна, и ово е една тайна, коју нисамъ могао дознати. Любезникъ съ маскомъ на лицу к њој долази.“

„О!“

„Иначе е обученъ као и други прости грађани; али се за узрокъ незна, зашто съ покривенимъ лицемъ долази.“

„Ты подбадашъ мое любопитство Грицо! Кой е тай соперникъ мой?“

„Вашъ соперникъ, господине?“

„Дабогме. Заръ ты непоняшъ да ће та девојчица мои бити?“

„Опростите, господине! — То е скоро немогућно.“

„Немогућно! — Иди! Ты си будала, Грицо! Камиллу Кавалкантию није ништа немогућно!“

„Ако сте тако уверени, господине, то самъ безъ свакогъ изговора будала; но башъ збогъ тога и судимъ, да ће тешко њи, што сте вы найотмѣни благородникъ млетачкѣй. Одъ ваше слайности дете ће се то уплашити и неће вамъ смети у кућу доћи.“

„Што ми то каза, није нимало недотупавно; зато ти заповедамъ, Грицо, да ми за сутра рибарске аљине набавишъ.“

„То ће извршено бити, господине!“

Сутра данъ око подне застави се сасвимъ проста лађица на предњој части съ грбомъ баронскимъ кодъ палате Форнасари, и некѣй младићъ успевши се на степену уђе у авлију.

„Ели госпођа Елена кодъ куће?“ упита онъ евогъ одъ служителя.

„Есте, господине,“ одговори му овај.

И пошто служитель овогъ младогъ човека у бо-

гато-украшену салу доведе, остави га ту и оде у другу собу, да госпођи яви.

Странацъ е овај Французъ, имао е одприлике 28 година, средињгъ стаса, лепогъ и благородногъ лица, црни очіу, тако исто и косе; лице му е напротивъ тако бело, а кожа тако тапка, да е више на женско изгледао. Обученъ е былъ по пайповіој париској моди; у осталомъ живъ человекъ, добаръ играчъ, любіо е осимъ свега Паризъ, и да га није любавъ у Млѣткама задржавала, былъ бы се одавно натрагъ повратио. Овамо е дошао изъ любопитства съ некимъ посланствомъ.

Кадъ е при некомъ торжеству Елену Форнасари младу удовицу одъ деветнаестъ година сусрео баронъ Ђорђе Шиврѣ — ово е име было францускогъ овогъ благородника — тако е успалѣнъ любави былъ, да е после неколико дана њој отишао и све изявио; а на неколико неделя после видіо е, да га и она исто онако любіи.

Елена није старіегъ имала надъ собомъ; па зато није ни мислити могла, да браку њномъ што на путь стати може. Али она јошъ није томе време опредѣлити хтела, и чувала се, да околности њне барону не одкріе, знајући да бы небровни њни любовници Ђорђа на удвой позвали, а можда и кришомъ мачемъ проболіи.

„Госпођа васъ чека, господине,“ рекне служитель отворивши врата, крозъ коя се у найукрашенію собу улази.

Представимо себи четвороуголну собу, кое е таваница на подобіе кубета, а дуварови црвенкастомъ кадимомъ тапцирати. На прозорима дугачке завесе одъ исте боје спуштене су быле, и потоме е неља светлостъ у соби была. На више места висила су велика огледала съ прекраснимъ рамовима; на едномъ црномъ одъ мермера асталу стајало е адаѣаръ, коимъ се и данъ данасъ госпе радо ките; съ друге опетъ стране златне и сребрне мале статуе, вешто изрезане ствари одъ слонове кости, вазе одъ славногъ Бенвенуто Челлини и проча; но осимъ свега найвѣща се обчаравајућій изгледъ ове младе госпе одликовао.

Елена е была татно бела, као што су обично шпаньолке и талијанке. Устне су њне одвѣћ црвене, а образи угасито црвени — кои годъ жели ову обчаравајућу лепоту видити, мора у Млѣтке њи и у палати Санта Кроне за портре едне младе у црно обучене госпе упытати; на комъ живопису два начална слова Е. К. стое. Прво, као што се лако погодити може, Елена означава.

„Вы сте дакле господинъ баронъ!“ рекне она и пружи му руку.

„Ј самъ, обожавана моя!“ одговори Ђорђе и руку јој подлюби; „Ону да васъ упытамъ, кадъ ћете вашегъ роба краљемъ учинити, кадъ ћете овогъ усрећити, кои садъ непрестано муке трицъ.“

„А то у мало постичны речи значи: Кадъ ће Елена Форнасари бароница Шиврѣ бити?“

„Нека е тако, као што вы оћете, но я остаемъ при првој мојој идеи! — Доста, любезна Елена, кадъ бы вы мени на пытанъ одговорили: Скоро! то бы я онда найвѣщу радость у души мојој о сѣао!“

„Ј се колебама! врло се колебама!“ одговори она съ посмевателнимъ смешемъ.

„Вы се колебате!“ повиче Ђорђе дрѣхући.

„Есте.“

„Зарь сумните в мојој любви?“

„Нимало.“

„Па зашто се колебате?“

„Ево да вамъ кажемъ, што ме тишти: нисамъ рада талианка небыти.“

„Вы ћете францускиня быти! Француска ће тиме добити, а вы нећете ништа изгубити.“

„Зарь да красне Млѣтке оставимъ?“

„Зацело — али у јоштъ лепшемъ Паризу да живите.“

„Да се лепы чамаца лишимъ?“

„Вы ћете лепе копѣ имати.“

„А вечернѣ забаве! видите, кадъ смо на то дошли, синоћ ми е —“

„Синоћ?“

„Да, синоћ е красанъ певачъ подъ овај прозоръ дошао —“

„Говорите, Елена, за име Божіе говорите —“

„Да ми съ преклинаньѣмъ изяви —“

„Шта?“

„Да ме особито любите.“

„Безобразанъ несрећникъ!“ промудра Ђорђе и неотице увати рукомъ за мачъ. „Ко се усудити смео —“

„О Боже, немойте се за такву маленкостъ любоворанъ показати. — То е био Камилло Кавалканти!“

„Онъ? — Тай бедный и безчестный человекъ! тай несрећникъ, кога су дугови затрпали!“

„Каже се, любезный мой, да е лепота на сунце наликъ, кое целомъ свету светли. Камилло е изреданъ, и одъ васъ е ямачно изредни, ерѣ онъ предъ вече пева предъ моимъ прозоромъ; а вы одкако ме уверавате, да ме любите —“

„Уверавамъ? — Та е речъ опора!“

„Па некъ буде одкако ме любите — кадъ тако оћете — јоштъ ни еданпутъ нисте ме съ вечерномъ музикомъ почествовали.“

„Ерѣ то у Француской ніе у обичаю.“

„Но мы смо садъ у Млѣткама.“

„Па лепо, сутра ћу погрешку мою поправити.“

„Я ћу вамъ тада опростити.“

„Но молимъ васъ, любезна Елена, закажите ми едномъ данъ венчаня.“

„Мы ћемо се о томъ касниѣ проразговорити.“

„А зашто не садъ?“

„Ерѣ ми садъ ніе воля! То е најглавниѣ узрокъ. Съ Бобомъ остајте, и незабравляјте на сутрашню вечерню музику!“

Ђорђе се опрости и оде.

III. ЛЮБЕЗНИКЪ ПЕПИТИНЪ.

Као што се ово позорѣ, о комъ смо мало пре говорили, у палати Форнасари догодило, тако е исто и у оной малой кућици близу цркве пресвете дѣве Маріе было.

Човекъ некій као рибаръ обученъ и съ маскомъ на лицу отвори сокакна врата, уђе у предню собу; но кадъ овде никогъ ненађе, кущице на друга врата, коя у другу собу вођау, и изнутра зачу се некій женскій гласъ:

„Ко е?“

„Я самъ, Бепо.“

„Убите унутра пріятелю, я самъ съ менѣмъ стѣпемъ сама.“

Млада девойчица стаяше покрай старца съ белою као снегъ косомъ, кои кодъ прозора сеђаше; лице нѣгово быаше некада лепо, но садъ е збогъ велике ране одъ саблѣ доста нагрѣено было. Старый е умотанъ быо у дугачкой вуненой алыни, ноге нѣгове стаяу на малой столічици, и примѣтити се могло, да ніе у станю быо ни помакнути се.

Странаць ушавши у собу скине маску — и тай быаше разбойникъ Сатана.

Весело смешенѣ разведри у неумѣ лице старогъ войника и онъ укаже дошавшемъ пріятельскій знакъ поздрава; онъ протепя неке неразумителне речи. Слабость учинила га е глумимъ и немимъ.

Бепо се приближи цѣму, узме га за измождену руку и полюби е.

„Како му е данасъ, Пепита?“ упыта онъ девойчицу.

„Као и досадъ, Бепо! Онъ трпеливо сноси и неиспушта броянице изъ руку.“

И заиста у рукама старчевимъ быау броянице одъ црногъ арбоносногъ дрвета, на којма е сребрныи крестъ висіо.

„Нисмо се одавна видели, Бепо.“

„Јуче нисамъ могао доћи.“

„То е срећа ваша, ерѣ ме не бы кодъ куће нашли.“

„Зарь сте вы јуче некудъ излазили?“ рекне разбойникъ и ніе могао никако неспокойство и немиръ сакрити.

„Будите спокойни, Бепо, самномъ ніе нико говоріо, нико ме на путу ни погледао ніе; я самъ морала ићи, да што за кућу избавимъ.“

„Есте ли се доцканѣ кући вратили?“

„Почео се быо сутонъ ватати; али обала е тако пуна людій была, да самъ безбрижно ићи могла као у ередъ дана. Но опетъ самъ нешто грозно видила.“

„А шта то?“

„На двеста до триста коракляи одъ наше куће сусрела самъ неке рибаре, кои су мртвогъ человека, нађеногъ у лагунима, носили. — То е био младъ человекъ, Бепо! лепъ младъ человекъ! — Тай е несрећникъ прекоче убивнѣ, и говоре люди, да га е онај зликоваць убіо, коега народъ Сатаномъ зове.“

„То дакле говоре?“ промуца разбойникъ немирно.“

„Есте. — Но ел' истина Бепо, да има у Млѣткама такovy чудовишта, кои за новаць убіяю? Я то немому да веруемъ!“

„То е истина! — цела истина!“

„Ма зарь правосудіе трип такове люде?“

„Да! — Правосудіе! — Но шта е правосудіе людско?“

„А зарь проклетето Божіе неће ий постићи?“

„Може быти!“

„О, я самъ пейка женска; али ако молитве моятмо горе примлѣне буду: то ће ий Богъ ямачно казнити.“

„Ћутите, Пепита, Ћутите! ваша су устанца чиста и невина, па зато треба одъ Бога само благословъ и милость да просите. Никого непроклиньте! — Зарь се Богъ неможе умилостивити? — А можете ли знати,

да ови люди нетрпе зло и муку? — Знате ли вы нѣво-каий? — Ко' зна, каква грозна судба нѣи гони и непрестано виче: крвь! крвь!“

Докъ е разбойникъ ово говорю, побледио е у лицу као крпа.

„Вы можда право имате, Бепо!“ одговори девойчица, „али я самъ према таквимъ зликовцима немилостива! Я признаемъ, да у лютини може ко убити! Я самъ талианка! Я признаемъ, да изъ овете убѣю! и признаемъ, да ће иймъ Богъ можда и опростити. Али за новце убити! Нопяте ли вы то, Бепо?“

„Но ако желя къ освети гони разбойника да убѣя? Ако га мрзость према надувенимъ племињима нагонява, да се съ нѣговимъ мачемъ нѣима понуди, како бы се овимъ начиномъ међу собомъ трли и сами себе истребили! Ако онъ о слободи сая! Ако онъ моћне убѣя, да бы само слободацъ быо; разуметели га онда Пепита?“

„Никако; ерѣте планове о слободи, мрзость и освету неможе у срѣцу онай проклетый разбойникъ имати, кои за новце убѣя.“

„Но могућно е да може!“

Ренцо е тако необичнимъ гласомъ ово изговорю, да е Пепита принуђена была добро га у очи погледати.

„Зашто се съ таквимъ жалостнимъ мислима узнемиравате, Пепита?“ поведе разбойникъ речъ далѣ.

Зашто да се мы, кадъ смо заедно, о убиству и крви разговарамо? Заръ нѣе болѣ, да о нашой любви мислимо?“

„Зацело, е болѣ Бепо; али се башъ вы одъ дужегъ времена ништа о нашемъ будућемъ браку неразговарате.“

„Што е садъ немогућно то учинити.“

„А зашто?“

„Я любимъ вашегъ отца Пепита, као синъ, па башъ зато немогу о браку дотле ни да помислимъ, докле годъ невидимъ, шта ће съ нѣговомъ патњомъ быти.“

„Я невидимъ ту нужду и мислимъ, да у мојой срећи неће ме одма жалость постићи, нити да ћу съ венчаномъ алыиномъ морати заедно и црну носити; али кадъ тако мора быти, чекаћу, Бепо, чекаћу и молићу се!“

У тай паръ зачу се у предной соби дупа; Ренцо брзо маску на лице метне.“

То е была комшиница коя е дошла да види, како е старцу, и одма се кући вратила.

Мы немо овде укратко разяснити, зашто ова млада девойчица нѣе могла дознати, да се нѣнъ любезникъ съ оваквимъ гаднимъ посломъ занима.

Право име страовитогъ овогъ Мѣтчанина было е Бепо Канти, войничко пакъ Лоренцо, но по обичаю талианскомъ скраћено е и звали су га Ренцо, а Сатаа е одъ народа названъ збогъ нѣговы крвы дѣла. Онъ е быо издалека рођакъ Петру отцу Пепита-

Викторія краљица енглеска.

номъ. — Младый Бепо одрастао є подь надзираніємъ старчевимъ; по доцнїе, кадъ є стараць одъ тежки по- слова и млоги рана узетъ бьо, Бепо остане безъ над- зиранія, и нѣгова смелость и одважность могла га є и на добро и на зло навести.

Да є коіомъ среѣомъ и доцнїе надзирателя имао, онъ бы на правый и честный путь управлѣнъ бьо; по случай или судба на противно га наведе. Мы кажемо зато судба, што га є свакидашний и обичный дога- ѣай на овако злочинство навео.

Бепо наѣ єдноомъ кодъ некадашнѣ нѣгове лю- безне некогъ богатогъ племиѣа; да нїе тако ватрєнъ

бьо, онъ бы се за онай паръ и уклонити могао, али распалѣнъ хтео є викати, по кадъ види претню одъ служителя, уклони се некако.

Тай данъ првый путь га є нагоніо, да на осве- ту мысли, али на явну и честну освету. Онъ оде су- тра данъ нѣговомъ сопернику и позове га на удвой. Племиѣа држеѣи га за луду наложи служительима, да га наполѣ избаце. Тогъ часа усели му се неизгладима мрзость према свима племиѣима и богатирицама. Тогъ часа постане страовити разбойникъ.

(Продужетъ слѣдує.)

Сремске чертице.

Има више извора, изъ кои се повѣстница старо- сремска вадити може, и ко бы све на тай предметъ спадаюѣе кнѣиге сакупио, прочито и валяне докаже, кои се у нѣима налазе, у єдно сложио, тай бы заиста дѣло фале вредно извршио и крозь то обштеповѣстнич- ку науку знатно умножио. Быт' ѣе прилике у нашемъ листу о истима изворима кою речцу пробеседити, за сада обраѣамо позорность наши читателя на старо- сремскій предѣль, те ѣемо на кратко оне вароши на- поменути, кое су негда сремску землю украшавале.

У 21. брою нашега листа бьо є веѣъ говоръ о Сирмиуму граду, кой быше не само главна варошь Срема, по и римскога Илирика. Осимъ тога Сирмиума налазимо извѣстне траге и други градова по староме Срему, кой є ширїи просторъ него што га данасъ и- маде заузимао и у себи јошть и оне предѣле сдр- жавао, кои се бродскомъ граничасркомъ регементаомъ и осечкомъ (веровитичкомъ) вармеѣомъ сада називлю. На овоме широкоме простору лежали су, почемнци ий брояти са истока, ови градови.

„Таурунумъ“, на високоме полю данашнѣга Зе- муна стапѣнъ, пружао се одъ дунавске обале до бли- жїи села, коя се данасъ зову Батаница и Угриновци. Овай є градъ за Римляне важанъ тога ради бьо, што су одтуда войску и изселѣнике на Дунаву у долнѣ предѣле одправляли, и трговину на далеко водити могли.

Где се данасъ село Войка налази, дакле близу Таурунума, лежало є место звано „Идимнїо.“

Варошь „Бассанумъ“ или како неки пишу „Бас- сїанумъ“ стаяла є на пространоме атару, кой данасъ на село „Петровчиѣ“ звано спада.

Ову варошь Бассанумъ да сада непроменемо са другомъ ближњомъ вароши, коя се звала „Бассїана“ и лежала є на простору измеѣу данашнѣи села Кра- лѣвци и Добринци. О овой „Бассїани“ зна се, да є веѣъ првога столеѣа после Христа епископску столи- цу имала.

За Бассїаномъ следїо є градъ „Тарсумъ“, кой є измеѣу данашнѣи Руме и Митровице лежао, и о коме ма- ѣарска повѣстница говори приликомъ чрезъ палатина (надворника) Радована 1057. лѣта после Христа осно- вана архимандрїе (абацие), коя є светоме Митру му-

ченику, родомъ изъ Тарса у Срему бившему, посве- ѣена была.

„Сирмиумъ“, главна целога Илирикума варошь, кою црквена повѣстница матеромъ и првомъ надъ дру- гимъ панонскимъ (илирскимъ) црквама зове, пружао се затимъ одъ данашнѣи Митровице до Фрушке горе и заузимао є, како є веѣъ у 21. брою овога листа ка- зано, просторъ одъ петъ обични миля.

Близу Сирмиума налазио се градъ „Будалиа“ у околини онога села, кое се данасъ Манѣелось зове.

„Спанета“ варошь стаяла є, где се у наше вре- ме место Ердєвїкъ налази, а некїй градъ „Улмосъ“ тамо є бьо, где сада варошицу Товариѣкъ виѣамо.

Была є затимъ у данашнѣи бродской крайци пр- ва знатнїа варошь за онда „Салдисъ“ на ономе ме- сту, где сада село Соляни стои.

За овомъ вароши следїла є „Басилена“, о коїой се зна, да є предѣль данашнѣга села Оролика зау- зимала.

„Цибалисъ“, после „Бубалисъ“, те сь временомъ „Палина“ звана варошь туде є была, где данашнѣи Винковци стоє, и имала є столицу епископску, кою су јошть ученици сами апостола, именно Еленетъ и Андроникъ, утемєљили били. Кодъ ове вароши была є такоѣеръ она решителна бытка, у слѣдству кое царъ Константинъ великїй, пошто свога у влади друга, по себи противна Ликина побѣди, господство надъ рим- скимъ државама у Европи коначно задобїе. Овой су се побѣди сви Христїани толико више радовали што є Ликинъ нѣовъ гонитель и неублажимый душманъ бьо (356. после Христа).

Више Цибалиса налазимо варошь значениту „Мур- са“ на ономе месту, где данасъ долна осечка варошь стои, за овомъ „Діакумъ“ или „Цертисъ“, данашнїй ѣаковаръ, затимъ „Гуркумъ“, где се данасъ село брод- ске крайне Гарчинъ звано види, после Гарчина сле- дїла є варошь „Марсонїа“ или данашнїй Бродъ.

Но да се къ Дунаву вратимо. Прво до Тауруну- ма, данашнѣга Земуна, место было є нека „Бургена“, где се данасъ село варадинске крайне Цови Бановци налази. За Бургеѣомъ следїо є „Ритїумъ“ или данашнїй Сланкаменъ; после „Акумишумъ“ и „Кузумъ“, или данашнїй Варадинъ градъ, именно є „Акумишумъ“ туде бьо, где данасъ варадинскїй горнїй градъ стои,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

а „Кузумъ“ звала се долпа варошь, или данашњи Мајори.

„Малата Банониа“ была е варошь на обали Дунавской, где данашнѣгъ дана село Банонторъ обстои, а за овомъ вароши следіо е Кукијумъ или данашњи Шокъ.

Ако сада све ове вароши, које смо избројали, по њивоме положају размотримо, то намъ се чини, као да е старыи Сремъ самъ по себи една непрекидна варошь бую, у којој се силно людство кретало, те да е земля, која е толико вароши имала и толикии светъ хранила, добро обдѣлавана бити и на високоме степену изображености стаяти морала. Помоћу многобројни канала, коима се трагъ по земљи јошгъ и данасъ види, могли су стари сремски жители њиве и баште свагда надводнити и тиме плодovitостъ земљѣ ускори-ти, што су заиста и чинили. Къ тому было е живостне трговине, Дунавъ истой показа путь къ истоку,

Сава река водила е къ југу, те тако се куповало и продавало на све стране, и по томе имали су жители довољна средства, да себе хлебомъ хране. Шта да кажемо о Фрушкој гори, која е у време Римљана виномомъ, са кипарскогъ отока донешеномъ, лозомъ посађена была? Изъ Фрушко-горски винограда текло е онда жителяма велико благо, почемъ су сремска вина прва у Европи, много фалѣна, скупа, и добро плаћена была? Изъ свега овога следи дакле та недвоумна истина, да е старыи Сремъ еданъ предѣлъ бую: плоданъ, благъ и богатъ, те да су Римљани пуно право имали, што су му првенство надъ другимъ овоземнимъ предѣлима уступили.

Некии новыи пѣсникъ каза ова: да е Сремъ одломакъ съ неба падше красоте, да е изражай живи небесне лепоте. Заиста одушевљиво ова рече.

У идущимъ листовима иматъемо прилике, о повиднимъ местима нашега Срема обширнѣя написати.

О в р е м е н у.

I.

За човека е време едно благо одъ превелике цене, и зато северный Американецъ говори: време е новацъ. Дай ми времена, вели марљивый посленикъ, на љу ти урадити, шта ми налажешъ. Време е она силна река, која непрекидно, неуморно све напредъ тече и никада већ патрагъ се враћа. Старыи римскій пѣсникъ, уздихајући за протекшимъ временомъ, казао е: „бежи пакъ, бежи међутимъ неповратно време.“ Сви великии люди, кои су необичнимъ свойствама се одликовали, цепили су време и чрезъ то славно име, срећу, многостручну науку, новацъ и т. д. стекли.

Божественый нашъ Спаситель учи насъ, да намъ валя бдити, т. е. временомъ се ползовати и сва она чинити, која су Богу мила и драга. Свети Апостоли чувари су превећ на време были, путовали су дајно и поћу, говорили, подучавали безъ одмора, и зато иј е Господинъ Богъ свое милости удостојо, те су јошгъ живимъ очима славу и величество до крайни међа земљѣ разпространявајуће се христанске вере угмедали, и по томе смертну чашу безъ страха, шта више радостно и срцемъ небесне наде пунимъ, испили.

Лежи дубока истина у овимъ тримъ речима, које хешъ често по народу слушати: „време носи бремене.“ Зато они, кои време свое пропусте, кои исто проснавају, кои га неупотребе, како валя, на концу живота уздишу за изгубљенимъ вѣкомъ и жале на саме себе што су лепе часе младости у немарности провели и високу цѣль човечијега савршенства промашили.

Да, бдити намъ валя, временомъ се служити, да намъ плода буде, награде за живота, и спомена после смрти.

Ако погледъ бацимо у обшту повѣстницу, ову озбиљно — строго учительку човечества, то ћемо безъ великога труда наћи, да е мудро употребљивъ времена она велика тайна, коју су люди пре свега докучили и као средство разабрали, да свое изображењѣ, развѣтакъ грађанскога свога живота тимъ поснѣше.

Хомеръ (Омиръ) е едно име, по коему, кои га

ма где изуште, лако се упознаю и пріятельски рукую. Хомеръ дакле (живіо е 1000 год. пре Христа) већу часть живота провео е путуюћи по Малой Азиі, по Грециі амо тамо, купећи предмете за свое пѣсме, пазећи на сва и бштро мотрећи, шта люди чине, говоре, како живе, те тако е изпевао свою Илиаду, Одиссеу, и друге пѣсме, коима се светъ јошгъ данасъ радуе. Служио се дакле онъ временомъ разумно, и крозъ то е постао учительмъ или како намъ валя казати душевнимъ хранителмъ потомства. Было е можда женѣлии людѣи и у време Хомера по Грециі, но за њи се незна изъ узрока, што имъ е „на висини својега века стоѣћи“ Хомеръ бодросту зелену палму преотео, те безсмиртностъ себи и своимъ юнацима (по пѣму т. е. слављенима и опеванима проима) тимъ начиномъ стеко.

Одъ Цируса, кой персианско престаро царство основаше и у повѣстници као завоеватель силни имена имаше, преповеда се, да е, было у двору или на ратишту, првый устао и сва прегледао, те да е на дугоснаваће особито мрзіо и строго съ њима поступао. Речъ е пѣгова была: „време зове.“ Живіо е Цирусъ лѣта 560. пре Христа.

Познато е, да су стари Египтијанци за онда неке добре грађанске законе имали. Међу овима палазіо се и тай, да е свакии египетскій житель на концу године окружноме своме суду писмено обзнанити морао, о чему живи. Кой бы то пропустио бую, буде као беспосленица, као такавъ човекъ сматранъ, кои е за грађанско друштво опасанъ, те по томе смрћу казнилъ. Сръ велеше тадашњи законодаватели: петреба да живи, кой се лѣни и божиј даръ, време, у ништа пропустиа. Ова су была на 1500 година пре Христа у обичаю кодъ Египтијанца.

Херодотъ, старыи тай колико искреный толико марљивый и неуморный повѣстописаецъ грчкии (450. г. пре Христа) путовао е надалеко по свету, те сакупило вѣсти и себи набављяо разна знања, докъ е на-

писао своју повѣстницу лепимъ, сладко-точнимъ сло-
гомъ, кою е после приликомъ јави олимпійски игра
предъ тако рећи целомъ Грециомъ изчитао. Она буде
одъ тамо сакупљени Грка са великимъ узхићенјемъ са-
слушана и судци при реченима јавнима играма нају

за право, да се Херодотъ са ловоровимъ венцемъ
награди, које е за онда највећа честь была, коју му
е грчкй народъ указати могао. Ето, шта се ползо-
ванјемъ времена задобити може.

РАЗЛИЧНОСТИ.

МЪСТНА ВЪСТЬ.

Ови се дана (2. Августа) после дуготрајногъ боловања
у 40. години свога живота преставио у вечностъ г. Јованъ
Стойшићъ. Био е родомъ изъ сремски Карловаца, и почемъ е
школе изучио, прешао е у Србију, где е чиновникъ био до
1842. лѣта, онда пакъ са другимъ чиновницима, кои су княза
Михаила следили, дође у Аустрију и ту већ застане. Послед-
њи година живио е у Земуну, и то подоста трудно и оскуд-
но, те као поправљачъ штампарскй (корректоръ) и крозъ писа-
нј и превађанј съ немачкога языка на србскй средства ужи-
влјя себи е набављао. Био е човекъ поштена срца и посто-
јана значаја, своима веранъ пријатељ, а роду своје душомъ и
теломъ оданъ. Покойникъ Стойшићъ искусио е у некоиъ смислу
судбину литерата, коју усамљивъ стои и о несигурномъ прихо-
ду, кога му перо доноси, едва хлебомъ се храни. Но — онъ
е одпутовао у бољий светъ, где земљъ бригае већ нема и до-
бре люде вѣчна награда чека. Јака му сада земљица была.

Мы смо ова до знања наши читателя изъ тога узрока
ставили, што е Покойникъ у нашој штампарији крозъ више го-
дина послове корректора извршивао и себе кодъ овога дѣла
точнимъ и посве ревнимъ свагда показао. Такођеръ намъ е при
почетку наше Подунавке у помоћи био, водећи коректуру
и разне вѣсти и смѣсице саобщавајући.

Сакупило се прилично новаца одъ великодушни Земунца,
кои су његовој удоваци изручени, коимъ се приликомъ
и пречестно свештенство одликовало, почемъ е торжествену
службу при погребу безплатежно чинило, а осимъ тога е име-
но г. парохъ Авраамъ Живановићъ р. і. кога парохіянъ по-
койникъ бляше, и новчане помоћи поредъ чувствителна, на насъ
одправљена писма дао, чега ради ми овде свимъ благодѣима
Покойника у име заоставше удовице и двоје нејаке дечице на
тако благоме дѣлу христјанске любви топло захваљиванј по-
корѣнѣше изъвљемо.

КЊИЖЕВНО.

Читамо еданъ позивъ на предплату, когъ е господинъ М.
Х. Ристићъ, професоръ у сремски Карловци, издао. Онъ наме-
рава подъ именовъ „Мнемосина“ периодичанъ листъ основати,
кои ће сваке друге недељъ по едаипутъ излазити и цена ће му
за читаву годину 4 фр., за погъ године 2 фр., за три месе-
ца 1 фр. ср. бити. Сadržаватѣ истый листъ у себи разне са-
ставке на пољу повѣстнице, мудрољубја и повѣстничкогъ прав-
дознаства или правословја. Спомагателне (помоћне) повѣстнич-
ке науке, као што су наука о старимъ повцима, грбовима, по-
ведима, печатима, и о стародревностима битѣ не манъ у то-
ме листу заступљене, изъ чега е видити, да му е богата гра-
ђа набављена, те да се читајућй светъ лепой душевној за-
бави радовати може, коя ће га заиста дубоко занимати.

Србскй народъ јоштъ нѣ имао до данасъ јавна, изклю-
чиво гореназначеној намери посвећена листа, као шта ће „Мне-
мосина“ бити, и зато намъ ваља искрено желити, да му любя-
тели књижевства и народне просвете сву позорностъ поклоне
и о томе се озбиљно потруде, да се истый листъ што бољъ
обнароди и разпространи. Нека се дакле они, кои предплатити
мисле, у плаћеномъ писму што пре на „учредничество Мнемосине
у сремске Карловце“ обратѣ, ербо ће тимъ начиномъ до-
бру стваръ подуспирати, те учинити, да ће се листу, кој намъ
красне плоде обрече, њгова будућностъ осигурати.

Г. издаватель на концу свога позива написао е неколико
важни речй, које не треба пречути, и зато мы овде иј до зна-
ња наши читателя стављамо, ценећи, да су истините и примѣр-
не свакоме листу, кој лепу цѣль предъ очима имаде, но са
непрјатностима борити се мора и тога ради — гине. Ова да-
кле г. издаватель каже, пошто е листъ обштой благонакло-
ности препоручио: „Желити е, да Мнемосина не буде Метеоръ,
кој е у магновешој постанка свога већ и изчезао, еръ смут-
на будућностъ народъ онај очекуе, кодъ кога се научни ли-
стови одржати немогу, или збогъ премалогъ броя прецумеран-
та, или збогъ рђавогъ обдѣлавана самогъ листа. Такавъ народъ
явля, да кодъ њѣга не влада мушко спѣшенъ за знанјемъ и про-
светомъ; да у хуманистичномъ погледу одъ дана на данъ бл-
же къ тавномъ гробу вене и да ће име његово, кадъ га едномъ
са лика земљъ нестало буде — а то е судбина, не само по-
едина людй већ и свію народа — завеса забравности покрити.“

КРАЉИЦА ВИКТОРИЈА.

Краљипу енглеску Викторију у веччаноме престоло-
ме оделу данашнй намъ образацъ представља. Она е госноя
висока ума и племенита, милостива срца. Енглеза ю обожаваю.
Срећна е мати и живи са своимъ супругомъ, Албертомъ, у ле-
пой брачној слогѣ, коя народу за изгледъ пријатно-тихога до-
мовнога живота служи. Она подпомаже учене люде, и дели имъ
знатне пензије, исто тако заштићава заслужие войнике, чинов-
нике и ише служителъ, и подъ њѣномъ владомъ стиже већ
Енглеска на степенъ благостанја, кому сподобна пригъбра у
прошломѣ вѣну нема.

БРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Бракъ. Богати, Петаце, шта ты судишъ о србскомѣ
правопису?

Петакъ. Рекао бы, да е кривопись.

Бракъ. Како то?

Петакъ. Е, съ оне стране дунава пишу овако, а съ о-
ве стране дунава ошетъ овако, дакле стваръ не иде право, не-
го башъ криво.